

ISPARTA İLİ MEYVE FİDANCILIĞI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Adnan N. YILDIRIM Fatma KOYUNCU

Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü Çünür- Isparta

ÖZET

Bu çalışma Isparta ili meyve fidancılığının bugünkü durumunu belirlemek amacı ile yürütülmüştür. Anket çalışması ile elde edilen verilere göre toplam 850.570 adet meyve fidanı üretildiği saptanmıştır. Meyve fidanı üretiminin %57'sini elma oluşturmakta, bunu sırası ile kiraz (%16) ve şeftali (%10) türleri takip etmektedir. Kamu ve özel fidan üreticilerinin klon anacı kullanımı %51, çöğür anacı kullanımı ise %49 olarak gerçekleşmektedir. Klon anaçları elma üretiminde (%44) yaygın olarak kullanılırken, kayısı, vişne ve armut fidanlarının tamamı çöğür anaçları ile çoğaltılmaktadır. Bütün meyve türleri için geleneksel çeşitler yanında dış satıma yönelik çeşitlerin de fidan üretimleri yaygınlaşmaktadır. Fidancılar büyük oranda durgun T göz aşısını tercih etmektedir. Bununla birlikte masa başı aşı yöntemini de kullanılmaktadır. Ayrıca yörede bir özel fidanlıkta organik fidan üretimi gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Elma, Kiraz, Meyve Fidanı, Anaç

A Study on the Production of Nursery Tree in Isparta Province

ABSTRACT

This study was carried out to determine the current situation of nursery tree production in Isparta province. Results revealed that fruit nursery tree production was 850.570 trees per year based on the survey study. In the research area, 57% of fruit nursery tree production was for apple following sweet cherry (16%) and peach (10%). The use of clonal rootstocks and seedlings by state and private sector for fruit nursery tree were 51% and 49%, respectively. Apple is mostly propagated by the clonal rootstock (44%) whereas all varieties of the apricot, sour cherry and pear are propagated by seedlings. For all fruit varieties, propagation of conventional varieties as well as varieties for export is getting widespread. Nursery tree producers prefer to use commonly T-graft in the dormant season. In addition, they also use bench graft method. Moreover, organic nursery tree is produced in private nursery tree farm.

Key Words: Apple, Sweet Cherry, Fruit Nursery tree, Rootstock

1.GİRİŞ

Sahip olduğu iklim kuşağı nedeni ile Dünya'nın en elverişli coğrafyası konumunda olan ülkemiz; çok büyük tür ve çeşit zenginliği olan bir koleksiyon bahçesidir. Bundan dolayı pek çok yöremizde meyvecilik geçim kaynağı durumundadır (Koyuncu ve ark., 2000). Ülkemizde tarımsal üretim yapılan yaklaşık 22.000.000 ha alanın %12'sinde meyvecilik üretimi yapılmaktadır. Toplam 13.078.486 ton olan ülkemiz meyve üretiminin %48.6'nı yumuşak çekirdekli, sert çekirdekli ve sert kabuklu meyve türleri oluşturmaktadır (Anonim, 2003a). 2003 yılı verilerine göre bu meyve

türlerinin Türkiye üretimi 4.465.000 ton olup, bu üretimin %13'ünü Isparta ili gerçekleştirmiştir (Anonim, 2003b). Bu verilere göre Isparta ilinin Türkiye meyveciliğinde yadsınamayacak bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. İldeki meyve üretiminin hemen hemen tamamı ılıman iklim meyveleridir. Üretimi yapılan türlerin başında elma gelmektedir ve Türkiye üretiminin %21'ini oluşturmaktadır. Vişne ikinci sırada yer almakta ve Türkiye üretiminin %7.1'ni oluşturmaktadır. Vişneyi sırası ile kiraz (%6.8), ayva (%2.5), erik (%2.1), şeftali (%1.7), armut (%1.2) ve kayısı (%0.4) izlemektedir. Bu meyve türlerinde (bağ hariç) ülkemizde üretilen fidan sayısı ise yaklaşık 20.799.547 adet olup bunun

% 47.8'ini yumuşak çekirdekli, %48.8'ni sert çekirdekli ve %3.3'ünü sert kabuklu meyveler teşkil etmektedir (Anonim, 2001). Ülkemiz fidancılığı gelişmiş ülkelerdeki fidancılıktan farklı özellikler göstermektedir. Meyvecilikte ileri Avrupa ülkelerinde farklı amaçlar doğrultusunda yeni anaçlar geliştirilmekte iken Türkiye'de halen büyük oranda çöğür anaçları kullanılmaktadır (Özbek, 1978, Gülcan, 1991, Soylu, 1997, Demirsoy ve ark., 2000, Aşkın ve ark., 2002). Nitekim, ülke fidan üretiminin %95'i (Çelik ve ark., 2000), bölge üretiminin ise %89.2'si çöğür anaçları üzerine aşılı çeşitlerle gerçekleştirilmektedir.

Çelik ve Sakin (1991), ülkemizde fidan yetiştiren kuruluşların büyük oranda kamu sektörüne ait olduğunu, bu sektörün kendi planları doğrultusunda üretim yaptığını ancak, hedeflenen üretime ulaşamadığını bildirmişlerdir. Son yıllarda ise, Tarım Bakanlığı fidan üretiminden devletin el çekmesi kararına varmıştır. Bu gelişmeler fidan üretiminin önümüzdeki yıllarda tamamen özel sektör tarafından yapılacağı sonucunu doğurmaktadır. Isparta ve yöresi ılıman iklim meyve türlerinin fidan ihtiyacını karşılama noktasında büyük paya sahiptir. Bu bağlamda fidancılığın içinde bulunduğu bu yeniden yapılanma sürecinde yöre fidancılığının mevcut durumunun belirlenmesi, meyvecilik açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma ile Isparta yöresi meyve fidancılığının son durumunu ayrıntıları ile incelemek amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Anket çalışması için, fidan üretimi yapılan Isparta Merkez ilçe, Eğirdir, Uluborlu, Gönen, ve Atabey ilçeleri seçilmiştir. Araştırma kapsamında 2 adet kamu ve 24 adet özel fidan üreticisi

ile bire bir yapılan görüşmelerden alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır.

Fidan üreticilerine hazırlanan anket formları ile fidan üretim alanı, kullanılan anaç ve çeşitler, uygulanan kültürel ve teknik işlemler gibi ayrıntılı bilgi almaya yönelik toplam 22 soru yöneltilmiştir.

Elde edilen veriler bilgisayarda analiz edilerek yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Meyve Fidanı Üretiminin Genel Durumu

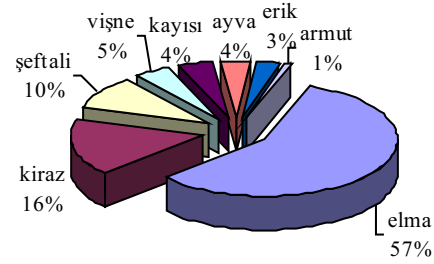
Isparta ili ve yöresinde fidan üretimi hem kamu hem de özel sektörde gerçekleştirilmektedir. Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü (EBKAE) ilin ve çevre illerin fidan ihtiyacını karşılayan en büyük kamu kuruluşudur. Bu kuruluş fidan üretimini yaklaşık 80 da.lık alanda yapmaktadır. Son yıllarda fidan üretimine başlayan Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi ise yaklaşık 20 da.lık alanda üretimini gerçekleştirmektedir. Böylelikle kamu sektöründe toplam 100 da.lık alanda üretim yapılmaktadır. Özel sektör fidanlıklarının, fidan üretim alanlarının 0.5-190 da arasında değiştiği saptanmıştır. Bu fidanlıklarda kullanılan arazinin kiralandığı ve üretimin çoğunlukla aile işletmeciliği şeklinde yapıldığı belirlenmiştir.

Fidan yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı EBKAE arazisini de içine alan Eğirdir-Boğazova toprakları; Genelde orta, orta-ince yapılı ince tekstürlü ve derinliği 90 cm. den fazla olan topraklardır. Üreticilerin bildirdiğine göre, Eğirdir-Boğazova bölgesi topraklarının bazı kısımlarının kurumuş göl yada bataklık toprakları olduğundan taban suyunun yüksekliği

bazı yıllarda problemlere yol açmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi fidanlığını ve en büyük üretici olan Orkav fidanlığını da içine alan Isparta Merkez-Gökçeli- Kuleönü toprakları; Genel olarak ince-orta bünyeli alüvyal, drenaj problemi olmayan, derin topraklar sınıfına girmektedir (Anonim, 1994). Meteoroloji kayıtları ve yöre üreticisinin bildirdiğine göre Eğirdir yöresinde haziran, temmuz ve ağustos aylarında görülen yoğun dolu yağışı bazı yıllarda fidanlara kısmen zarar verebilmektedir, bununla birlikte ilin iklim özellikleri fidan üretimi için genel olarak uygundur.

Fidan üreticileri ile yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre, 2003 yılında Isparta ili fidan üretim miktarı Çizelge 1'de verilmiştir. İlede kamu kuruluşlarının fidan üretimi 211.150 adet, özel fidanlıkların ürettiği fidan sayısı ise 639.420 adet olarak saptanmıştır (Çizelge 1). Meyve türleri arasında elma toplam üretimin %57'lik bölümünü oluşturmakta, bunu %16'lık pay ile kiraz ve %10'luk pay ile şeftali+nektarin grubu takip etmektedir (Şekil 1).

Üretimin yaklaşık %52'si klon anaçları üzerinde gerçekleştirilmektedir. En fazla klon anaç kullanımı elmada görülmektedir. Koyuncu ve ark. (2000), Isparta fidancılığı üzerine yaptıkları bir araştırmada, kamu ve özel sektöre ait fidanlıklarda türler bazında fidan üretim değerlerini belirlemişler ve kamu fidan üretiminin 226.494 adet, özel sektör fidan üretiminin ise 267.425 adet olduğunu saptamışlardır. Araştırmacılar 2000 yılında toplam fidan üretiminin yaklaşık %89.2'nin çöğür üzerine aşılı çeşitlerin oluşturduğunu saptamışlardır. Bu sonuçlardan da, son yıllarda klon anaç kullanma potansiyelinin ve özel sektörün fidan üretimindeki payının giderek arttığı anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Isparta ili meyve fidanı üretiminin türlere göre dağılımı (%)

Çizelge 1. Isparta İli Meyve Türlerine Göre Fidan Üretim Durumu (Adet)

		Elma	Armut	Ayva	Kiraz	Şeftali ^x	Kayısı	Erik	Vişne	Toplam
Kamu	Çöğür	38.950	4.500	7.000	30.000	15.400	6.000	8.800	4.500	115.150
	Klon	78.000	-	15.000	-	-	-	3.000	-	96.000
Özel	Çöğür	78.100	5.550	9.300	85.855	62.350	27.950	2.150	33.250	304.505
	Klon	298.165	-	-	25.000	4.100	-	7.650	-	334.915
Toplam		493.215	10.050	31.300	140.855	81.850	33.950	21.600	37.750	850.570

(x) Nektarin üretimi dahildir.

3.1.1.Elma Fidanı Üretimi

Yörede toplam meyve fidanı üretimi içerisinde 493.215 adet ile elma I. sırada yer almaktadır. Elma fidan üretiminin 376.165 adedi klon anaçları, 117.050 adedi ise çöğür anacı üzerinde gerçekleştirilmektedir. Koyuncu ve ark. (2000), elma fidanı üretiminde klon anacı kullanımının %20 olduğunu bildirmişlerdir. Bu verilere göre yöre elma fidan üretiminde klon anacı kullanımının %76 seviyelerine ulaştığı belirlenmiştir. Klon anaçlarından 238.222 adet ile M9 (%48) anacı ilk sırayı oluşturmaktadır. MM106 anacı ise 87.209 adet ile (%17.7) en fazla kullanılan ikinci anaçtır. Üretimi yapılan diğer anaçlar ise M26 (%4.50), MM109 (%3.4) ve MM111 (%2.4)'dir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Elma Üretiminde Kullanılan Anaçlar

Anaç Adı	Adet	Oran (%)
M9	238.222	48.3
MM106	87.209	17.7
M26	22.164	4.5
MM109	16.733	3.4
MM111	11.837	2.4
Çöğür	117.050	24.0
Toplam	493.215	100

Fidan üreticileri ile yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre, anaçxçeşit kombinasyonu olarak değerlendirildiğinde, sırası ile Starking/M9, Golden/M9, Redchief/ MM106 fidanlarının üretildiği belirlenmiştir. Yörede klonal anaçlar arasında MM106 ilgi gören ve pazar isteği artan bir anaç konumundadır.

Bu anaç üzerine Redchief çeşidinin daha çok aşılandığı, bunu Golden ve Starking çeşitlerinin izlediği saptanmıştır. Bahsedilen bu iki anaç dışında M26, MM109 ve MM111

anaçlarının az da olsa fidan üretiminde kullanıldığını görülmektedir. Üretim masraflarının az ve çoğaltılmasının kolay olması nedeni ile çöğür anacı üzerine aşılı elma çeşitleri de yörede güncelliğini korumaktadır. Özellikle çöğür anacı üzerine Starkrimson çeşidinin daha çok aşılandığı saptanmıştır. İlde fidanı üretilen elma çeşitlerinin başında Starking Delicious ve Golden Delicious gelmektedir. Bunu Redchief, Starkrimson, Gala ve Jersey Mac çeşitleri izlemektedir. Toplam elma üretiminin %82.8'lik bölümünü kapsayan bu çeşitlerin dışında, Jonagold, Breaburn, Fuji, Golden, Summerred ve Scarlet spur gibi elma çeşitlerinin fidan üretimleri de önemli ölçüde yapılmaktadır (Çizelge 3).

Isparta'da yapılan geleneksel üretim yanında, 1996 yılından itibaren yaklaşık 10 da alanda organik olarak elma fidanlarının anaç ve çeşitleri üretilmektedir. “Yaşam Ekolojik Ürünler Şirketi”nden alınan bilgilere göre, üretimde sadece klonal anaçlar kullanılmakta, kendi anaç ve kalem damızlıklarını bulundurmaktadırlar. Üretimde kullandıkları anaç ve çeşitler Çizelge 4'te verilmiştir. Karalekeye dayanıklı olan Hana, Nela, Lena, Rubinola, Topaz ve Rajka çeşitlerinin Starking, Golden, Granny Smith gibi çeşitlerinde fidanları üretilmektedir.

3.1.2. Kiraz Fidanı Üretimi

Yörede toplam meyve fidanı üretimi içerisinde 140.855 adet ile kiraz II. sırada yer almaktadır. Kiraz fidan üretiminin 25.000 adedi klon anaçları, 115.8550 adedi ise çöğür anaçları üzerinde gerçekleştirilmektedir. İlde 1 özel fidan üreticisi Gisela 5 anacına aşılı kiraz fidanlarının ithalatını yaparak sattıklarını bildirmiştir. Bu fidanların toplam kiraz fidanı üretimi içerisindeki payı %18 dir. Yöre fidancılarının kullandığı çöğür anaçlarından 81.696 adet ile idris (%58) anacı ilk sırayı oluşturmaktadır. Kuş kirazı

Çizelge 3. Fidan Üretimi Yapılan Elma Çeşitleri

Çeşit Adı	Adet	Oran (%)	Çeşit Adı	Adet	Oran (%)	Çeşit Adı	Adet	Oran (%)
Starking	112.550	22.8	S.Golden	13.500	2.7	Rubinola	420	0.08
Golden	82.500	16.7	G. Smith	9.645	2.0	Anna	400	0.08
Redchief	70.530	14.3	Summerred	3.250	0.7	Kaşel 41	400	0.08
Starkrimson	65.400	13.3	Scarlet Spur	2.250	0.4	Mor spur	350	0.07
Gala	45.310	9.2	Arap kızı	2.000	0.4	Goldstar	300	0.06
J.Mac	31.915	6.5	Topaz	1.900	0.4	E.Red Van	300	0.06
Jonagold	15.950	3.2	Vistabella	1.525	0.3	İdared	150	0.03
Breaburn	15.350	3.1	W. Pride	1.150	0.2	İmparator	150	0.03
Fuji	13.550	2.7	Elstar	470	0.09			

Çizelge 4. Yaşam Ekolojik Ürünler Şirketinde Organik Fidancılık Yapılan Elma Anaçları ve Çeşitleri

Anaç	Çeşit
M9, M26, M4, M7, M27, P22, MM111, MM106	Topaz, Rajka, Rubinola, Goldstar, Starking Delicious, Golden Delicious, Jersey Mac, Summerred, Lena, Gala Grubu, Jonagold, Breaburn, Elstar, Granny Smith, Hana, Nela

anaçı ise 33.805 adet ile (%24) en fazla kullanılan ikinci anaçtır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Kiraz Üretiminde Kullanılan Anaçlar

Anaç Adı	Adet	Oran(%)
İdris	81.996	58
Kuş kirazı	33.859	24
Gisela 5	25.000	18
Toplam	140.855	100

Kiraz fidanı üretimi çeşitler bakımından incelendiğinde, en çok üretimi yapılan çeşidin ihracata çok uygun olan 0900 Ziraat çeşidi olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, tozlayıcı çeşitlerin de fidan üretimi yapılmaktadır. Bu çeşitler arasında Starksgold ilk sırada yer almakta, bunu Stella, Lambert ve Bigarraeu Gaucher takip etmektedir (Çizelge 6). Koyuncu ve ark. (2000), tarafından yöre fidancılığı üzerine yapılan araştırma sonuçları ile kıyaslandığında, son yıllarda kiraz fidanı üretiminde %48

düzeyinde bir artış olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 6. Fidan Üretimi Yapılan Kiraz Çeşitleri

Çeşit Adı	Adet	Oran(%)
0900 Ziraat	128.460	91.2
Starksgold	4.930	3.5
Stella	2.958	2.1
Lambert	2.535	1.8
B. Gaucher	1.972	1.4
Toplam	140.855	100

3.1.3. Şeftali+Nektarin Fidanı Üretimi

Yörede toplam meyve fidanı üretimi içerisinde 81.850 adet ile şeftali+nektarin III. sırada yer almaktadır. Şeftali fidan üretiminin 4.100 adedi klon anaçları, 77.750 adedi ise çöğür anaçları üzerinde gerçekleştirilmektedir. Şeftali fidanı üretiminde kullanılan klon anaçı GF 677 olup, üretimde %5 oranında yer almaktadır (Çizelge 7).

Çizelge 7. Şeftali +Nektarin Üretiminde Kullanılan Anaçlar

Anaç Adı	Adet	Oran(%)
Çöğür	77.750	95
GF 677	4.100	5
Toplam	81.850	100

Üreticilerin bildirdiğine göre, son yıllarda nektarin yetiştiriciliğinin gelişmesine paralel olarak nektarin fidanlarına olan talep gittikçe artmaktadır.

İlde en fazla 19.971 adet ile Monroe şeftali çeşidi (%24.4) üretilmektedir. Bunu 17.925 adet ile J.H.Hale (%21.9), 9.986 adet ile (%12.2) Dixired çeşitleri takip etmektedir. Nektarin çeşitlerinden Fantasia 2.537 adet üretim ile (%3.1) ilk sırayı oluşturmakta bunu, Summer Super Star 2.619 adet (%3.2), Fairlane 1.473 adet (%1.8), Armking 983 adet (%1.2) ve Early Red 983 adet (%1.2) takip etmektedir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Kullanılan Şeftali+Nektarin Çeşitleri

Çeşit Adı	Adet	Oran (%)
Monreo	19.971	24.4
J.H.Hale	17.925	21.9
Dixired	9.986	12.2
Glohaven	5.975	7.3
Redhaven	5.975	7.3
Crastavel	4.993	6.1
Elegant Lady	4.338	5.3
S.Süper Star	2.619	3.2
Red Globe	2.619	3.2
Fantasia	2.537	3.1
Fairlane	1.473	1.8
Cresthaven	1.473	1.8
Armking	983	1.2
Early Red	983	1.2
Toplam	81.850	100

3.1.4. Fidan Üretimi Yapılan Diğer Meyve Türleri

Ayva ilde üretimi yapılan yumuşak çekirdekli meyveler içerisinde elmadan sonra gelmektedir. Limon, Ekmek ve Eşme çeşitlerinin kullanıldığı ayva fidanı üretimi 31.300 adettir.

Ayva fidanı üretiminin %52'si çöğür anacı, %48'i ise klon anacı kullanılarak yapılmaktadır.

Aşılı armut fidanının tamamı (10.050 adet) çöğür üzerine aşılı çeşitlerle gerçekleştirilmektedir. Bu durumun sık dikim armut yetiştiriciliğinin yöre çiftçisi tarafından kabul görmemesi ve aşılama sırasında bazı çeşitlerle yaşanan problemlerden kaynaklandığı kanısındayız. Deveci, Ankara, St. Maria ve Williams tercih edilen armut çeşitlerinin başında gelmektedir (Çizelge 9).

Sert çekirdekli meyvelerden erikte ise Angelino en fazla fidan üretimi yapılan çeşittir Bunu Stanley, President, Papaz, Formosa, Santa Rosa ve Aynalı çeşitleri izlemektedir. Görüşme yapılan fidancılarının erik fidanlarını %49.3 oranında klon (GF 677, Myrobolan, St. Julien A), %50.7 oranında çöğür (*P.cerasifera*) anaçları ile çoğalttıkları saptanmıştır (Çizelge 9).

Vişne fidan üretiminin tamamı (37.750 adet) çöğür anacı üzerine Kütahya çeşidi ile gerçekleşmektedir.

Kayısı son yıllarda Senirkent, Keçiborlu ve Yalvaç ilçelerinde üretimi artan bir meyve türüdür. Tokaloğlu, Alyanak, Malatya, Roxana, Thyrinthe ve Hacı Haliloğlu gibi çeşitlerin tercih edildiği kayısı fidancılığında çöğür anacı kullanılmaktadır (Çizelge 9).

3.2. Aşılı Fidanlara Uygulanan Kültürel İşlemler ve Pazarlanması

Üreticiler işletmelerinde büyüme mevsimi boyunca genelde salma sulama

yöntemi kullanmaktadırlar. Bunun yanında az da olsa basınçlı sulama yöntemleri kullanan işletmeler de vardır. Kamu fidanlıklarında damla sulama yöntemi kullanılmaktadır.

Üreticilerin bildirdiğine göre ayda ortalama 4 kez sulama, arazinin durumuna göre ayda 1-2 kez yabancı ot mücadelesi yapılmaktadır. Kamu fidanlıkları yabancı ot mücadelesinde çoğunlukla mekanizasyondan faydalandıklarını, özel işletmeler ise işçi kullandıklarını bildirmişlerdir. Eğirdir yöresi üreticileri, civarda bulunan soğuk hava depolarının ve fabrikaların atık suları ile büyüme mevsimi sırasında kullanılan tarım ilaçlarının artan kalıntılarının sulama suyu kaynaklarına karıştıklarını ifade etmişlerdir.

Üreticiler fidanlara bahar devresinde kompoze gübre (15:15:15), (20:20:20) ve büyüme mevsimi boyunca sürgün gelişimini sağlamak için Amonyum Nitrat veya Amonyum Sülfat gübreleri uyguladıklarını bildirmişlerdir. Aşı sürgününün büyümesini teşvik etmek amacıyla anaçtan çıkan dip sürgünlerini elle sıyırmak suretiyle temizlediklerini, yan sürgün ve koltuk alma işlemi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Satılmayan türler ve çeşitlerde fidanın gelişme kuvvetine göre taç ve yan dal oluşturmak amacıyla ile tepe kesimi yapıldığı saptanmıştır.

Çizelge 9. Diğer Meyve Türlerinde Üretimde Kullanılan Çeşitler

Tür	Çeşit Adı	Adet	Oran (%)	Tür	Çeşit Adı	Adet	Oran (%)
Armut	Ankara	1.889	18.8		Tokaloğlu	9.676	28.5
	Deveci	4.392	43.7		Thyrinthe	4.685	13.8
	St. Maria	2.191	21.8		Angelino	7.495	34.7
Ayva	Williams	1.578	15.7	Erik	Formosa	734	3.4
	Ekmek	12.332	39.4		Papaz	1.469	6.8
	Eşme	11.018	35.2		President	5.508	25.5
Kayısı	Limon	7.950	25.4	Vişne	Stanley	4.687	21.7
	Alyanak	9.676	28.5		Santa Rosa	972	4.5
	H.Haliloğlu	1.901	5.6		Kütahya	37.750	100
	Malatya	5.670	16.7				
	Roxana	2.343	6.9				

Fidan işletmelerinin bildirdiğine göre kırmızı örümcek, yaprak bitleri, kabuklu bitler ve güve için tarım ilacı kullanıldığı ve bunun için de büyüme sezonu boyunca zararlının popülasyonuna göre 3-15 kez ilaçlı mücadele yapıldığı tespit edilmiştir. Başyigit ve Soylu (1988), Bursa- Kestel yöresinde yaptıkları bir araştırmada, yöre fidan üreticilerinin 7-10 kez

ilaçlama yaptıklarını bildirmişlerdir.

Aşı kalemlerini kamu fidanlıklarının çoğunlukla kendi damızlıklarından sağladıkları, özel fidancıların ise varsa kendi meyve bahçelerinden yoksa komşu bahçelerden sağlama yoluna gittikleri saptanmıştır. Özel fidanlıkların biri dışında kendilerine ait kalem damızlıklarının bulunmadığı görülmüştür.

Ancak bu durum fidancılığımızın genel sorunu olan adına doğru fidan' üretimindeki aksaklıklara neden olmaktadır (Çelik ve Sakin, 1991, Çelik ve ark., 1995, Gülcan ve ark., 1995, Koyuncu ve ark., 2000, Ertürk ve Mert, 2000). İşletmelerin bildirdiğine göre, özellikle türlerin yeni çeşitlerinde kalem temin etmede zorluklar bulunmaktadır. Kamu kuruluşları ve özel üreticiler genelde durgun T göz aşısı metodunu kullanmaktadırlar. Bununla birlikte, son yıllarda yeni çeşitlere ve bodur anaçlara olan taleplerin fazla olması nedeni ile şubat ve mart aylarında masa başı aşısı yapılarak 'aşı gözlü fidan' üretimi yoluna gidilmektedir. Durgun T göz aşısı, iklim şartları ve aşılacak türlere göre değişmekle beraber genellikle ağustos başı ekim ortası arasında yapılmaktadır. Üreticiler, aşısı tutma oranının yumuşak çekirdekli meyve türlerinde %90-95, sert çekirdekli meyve türlerinde %80-90 oranında olduğunu bildirmişlerdir. Özel işletmeler tutmayan aşıları 10-15 gün sonra yenilemekte, kamu kuruluşlarındaki fidan işletmeleri ise ya sonbaharda yenilemekte ya da bir sonraki aşısı zamanına bırakmaktadırlar. Görüşme yapılan bütün fidanlıklar çoğunlukla plastik aşısı bağı kullandıklarını bildirmişlerdir. Diğer aşısı bağlama materyallerinin pahalı olması nedeni ile üreticiler tarafından kullanılmadıkları saptanmıştır. Kış aylarında yapılan masa başı aşılarında ise aşısı bölgesi parafin ile kapatılmakta ve dikim zamanına kadar muhafaza edilmektedir.

Fidanların büyüme sezonu boyunca kontrollüğünün ise Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, ilçe tarım müdürlükleri ve tarım il müdürlüğü elemanlarınca yapıldığını bildirmişlerdir.

F i d a n s ö k ü m ü n ü n k a m u fidanlıklarında fidan söküm aracı ile,

özel işletmelerde ise işçi ile yapıldığı saptanmıştır. Üreticiler, sökülen fidanların türlere ve çeşitlere göre göz kararı ile boylara ayrılıp etiketlenerek ayrı hendeklerde muhafaza edildiğini ve muhafaza sırasında hemen hemen hiç kaybın olmadığını bildirmişlerdir. Ancak, fidanların pazarlanması aşamasında sorunlarının olduğu, fidan satış adetlerinin türlere ve yıllara göre farklılıklar gösterdiği dolayısıyla üretim planlamasının yapılamadığı belirlenmiştir. Değişik yörelerde meyve fidancılığı ile ilgili yapılan araştırmalarda da bu duruma değinilmiş ve fidan üretici birliklerinin veya kooperatiflerinin kurulmasının daha yararlı olacağı belirtilmiştir (Başyigit ve Soylu, 1988, Çelik ve Sakin, 1991, Koyuncu ve ark., 2000, Aşkın ve ark., 2000). Üreticiler, genelde üretilen fidanların satıldığını, fakat bazı türlerde (erik, armut, ayva gibi) pazarlama sırasında problemlerin yaşandığını bildirmişlerdir. Satılmayıp elde kalan fidanların ikinci sene dallı fidan olarak satıldığını, bir sonraki seneye kalan fidanların ise imha edildiğini belirtmişlerdir. Üretilen fidanların yurt içinde satıldığını, çöğür anaçlarına aşılı fidanların, klon anaçlarına aşılı fidanlara göre yarı fiyatına satıldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca üreticilerle anket sırasında çöğür anaçları üzerine aşılı spur gelişen çeşitlerin pazarlama sırasında bodur ve yarı bodur fidan olarak satıldığı saptanmıştır.

4.SONUÇ

Araştırma sonucunda, Isparta ili meyve fidanı üretiminin önceki yıllara göre artmakta olduğu belirlenmiştir. Ilıman iklim meyve türlerine ait pek çok çeşitte fidan üretiminin yapıldığı, elma dışında diğer türlerde genelde tohum anaçlarının kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte, kiraz ve erik türleri

için ileriki yıllarda klon anaçları kullanımının yaygınlaşacağı kanısına varılmıştır. Yörede fidan üretimi ağırlıklı olarak özel sektör tarafından yapılmaktadır. Fidancılık sektöründeki sorunların büyük çoğunluğunun pazarlama sırasında yaşandığı, üretilen fidanların etiketsiz ve kontrolsüz bir şekilde semt pazarlarında pazarlandığı ve fidan nakliyesinin bitki taşınmasına uygun olmayan koşullarda yapıldığı belirlenmiştir. Bu sorunların aşılması için gerekli kontrollerin artırılmasının yanında üretici birlik veya kooperatiflerinin de kurulmasının yararlı olacağı kanısına varılmıştır.

Kaynaklar

- Anonim 1994. Isparta İli Arazi Varlığı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları. İl Rapor No:32. Ankara.
- Anonim, 2001. Fidan Üretim ve Dağıtım Talimatı 2000-2001. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim, 2003a. Tarımsal Yapı ve Değer. DİE, Ankara.
- Anonim 2003b. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Isparta Tarım İl Müdürlüğü 2003 Yılı Kayıtları, Isparta.
- Aşkın, M.A., F. Koyuncu, M.A. Koyuncu, A. Kankaya, 2000. Isparta Meyveciliğinin Sorunları ve Çözüm Önerileri. <http://www.agr.ege.edu.tr/fitekno>
- Aşkın, M.A., H. Demirsoy, L. Demirsoy, F. Koyuncu, M.A. Koyuncu, A. Kankaya, K. Kepenek, F. Yıldırım, F. Hallaç, T. Dilmaçunal, 2002. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri Tarımı ve Yakın Gelecekte Beklenen Gelişmeler. Avrupa Birliği Ülkelerinde Bahçe Bitkileri Tarımı. 25-26 Nisan, Ankara.
- Başığit, H., A. Soylu, 1988. Bursa- Kestel Yöresi Ilıman iklim Meyve Fidancılığı Üzerine Bir İnceleme. Bahçe 17(1-2): 32-44.
- Çelik, M., M. Sakin, 1991. Ülkemizde Meyve Fidanı Üretiminin Bugünkü Durumu. Türkiye 1. Fidancılık Sempozyumu. Ankara, Sayfa 169-180.
- Çelik, H., M. Çelik, R. Kadioğlu, S. Çelik, E. Kocamaz, R. Yalçın, T.M. Özkaya, 1995.

- Türkiye'de Meyve ve Asma Fidanı Kullanımı ve Üretimi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, IV. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi Bildirileri II. Cilt: 941-964, 9-13 Ocak. IV. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi. Ankara. Sayfa 941-965.
- Çelik, H., M. Çelik, R. Yalçın, 2000. Türkiye'de Meyve ve Asma Fidancılığının Stratejik Açından Değerlendirilmesi. <http://www.agr.ege.edu.tr/fitekno>
- Demirsoy, H., L. Demirsoy, 2000. Günümüzde Bazı Ilıman İklim Meyve Türleri İçin Kullanılan Anaçlar. <http://www.agr.ege.edu.tr/fitekno>
- Ertürk, Ü., C. Mert, 2000. Marmara Bölgesindeki Fidan Üretimine Genel Bir Bakış. <http://www.agr.ege.edu.tr/fitekno>
- Ergun, M. E., S. Erkal, M. Burak, F. Pekizoğlu, Ö. Öztürk, 2000. Türkiye'de Meyve Fidancılığının Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri (Sonuç Raporu). Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Yayın No:142-Yalova.
- Gülcan, R., 1991. Meyve Ağaçlarında Anaç Islahı. Türkiye 1. Fidancılık Sempozyumu. Ankara, 185-194.
- Gülcan, R., M. Güleriyüz, İ. Polat, A. Ünal, L. Pırlak, A. Eşitken, R. Aslantaş, H. Demirsoy, L. Karaduva, 1995. Yumuşak ve Sert Çekirdekli Meyvelerde Tüketim Projeksiyonları ve Üretim Hedefleri. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongre Bildirileri:621-653, 9-13 Ocak, Ankara.
- Koyuncu, F., M.A. Aşkın, K. Kepenek, 2000. Isparta Yöresinde Meyve Fidanı Üretim Durumu.
- Özbek, S., 1978. Özel Meyvecilik. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları 128, Ders Kitabı 11. Adana.
- Soylu, A. 1997. Ilıman İklim Meyveleri II. Uludağ Üniversitesi. Ziraat fakültesi Ders Notları No. 72, Bursa.